

Ευγένιος Βούλγαρης, ο κληρικός που διαλέχθηκε με την εποχή του (Μητροπολίτης Κερκύρας, Παξών και Διαποντίων Νήσων Νεκτάριος)

/ [Πεμπτούσια](#)

Ο τόπος μας δικαίως χαρακτηρίζεται ως «σταυροδρόμι μεταξύ Δύσεως και Ανατολής». Οι μεγάλες εκκλησιαστικές, πνευματικές, ιστορικές μορφές που γεννήθηκαν στην Κέρκυρα ή έζησαν ή πέρασαν από το νησί μας, συνετέλεσαν ώστε η παιδεία, ο πολιτισμός, η παράδοση του λαού μας να έχουν πρωτοποριακά στοιχεία, αλλά και να αναχωνευθούν γόνιμα η πίστη, οι ιδέες, οι προβληματισμοί που γέννησε η Ιστορία.

Σπουδαίο ρόλο έπαιξαν εκκλησιαστικοί άνδρες, οι οποίοι με κριτήριο την ελληνορθόδοξη παράδοση, αλλά και με ανοιχτό πνεύμα στην πρόοδο που συντελούνταν, κυρίως στη Δύση, άφησαν την σφραγίδα τους τόσο στον τόπο μας, όπως και στην ιστορία της Εκκλησίας και του λαού μας.

Μία τέτοια μεγάλη μορφή υπήρξε και ο Ευγένιος Βούλγαρης, από την εκδημία του οποίου συμπληρώνονται φέτος 200 χρόνια. Γεννημένος στην Κέρκυρα, άνθρωπος πολυτάλαντος, ιδιαίτερα καλλιεργημένος, αποτέλεσε την πρώτη μεγάλη μορφή του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Επεσήμανε την αξία της επιστημονικής προόδου, αντιμετώπισε όμως τα φιλοσοφικά ρεύματα της εποχής του υπό το πρίσμα της ελληνορθόδοξου παραδόσεως, διασώζοντας στη σκέψη του τα κριτήρια της εκκλησιαστικότητας. Παράλληλα, με τον λόγο του και την παρουσία του κατήχησε τον λαό μας, διαλέχθηκε ως κληρικός με την εποχή του και προσέφερε στον τόπο μας την πνευματικότητα που είναι διαχρονικό ζητούμενο.

Η τοπική μας Εκκλησία τιμά την μνήμη του Ευγενίου Βουλγάρεως, Κερκυραίου Αρχιεπισκόπου Σλαβινίου και Χερσώνος, αφιερώνοντας το ημερολόγιο του 2006 στο πρόσωπό του. Υπογραμμίζει έτσι αυτό που χαρακτηρίζει την ορθόδοξη σκέψη και παράδοση: χωρίς να αρνούμαστε την όποια πρόοδο, ουδόλως αφιστάμεθα των κριτηρίων της θεολογίας και της εκκλησιαστικής εμπειρίας.

Ευχόμαστε εκ βάθους καρδίας Κύριος ο Θεός, διά πρεσβειών του προστάτου της νήσου μας, Αγίου Σπυρίδωνος, να δίδει συνεχιστές εν τη Εκκλησία του έργου του Ευγενίου Βουλγάρεως και ο τόπος μας να παραμένει σταυροδρόμι μεταξύ Δύσεως και Ανατολής όχι μόνο σε ό,τι αφορά στους ανθρώπους που διέρχονται, αλλά

κυρίως σε ό,τι αφορά στις προτάσεις ζωής που έχει ανάγκη η εποχή μας και που δεν μπορούν να αφίστανται της ελληνορθόδοξου παραδόσεως. Προσευχόμαστε το έτος 2006 να χαρίζει υγεία και πρόοδο και χαιρετίζουμε όλους πατρικώς!

Μετά πολλής εν Κυρίου αγάπης,

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΑΣ

† Ο Κέρκυρας, Παξών και Διαποντίων Νήσων

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ

Ευγένιος Βούλγαρις

Η ταυτότητά του

Γεννήθηκε: Την 11 Αυγούστου του έτους 1716 στην Κέρκυρα, από ζακυνθινούς γονείς.

Σπουδές: Αρχικά στην Κέρκυρα, Άρτα, Ιωάννινα κοντά στους πιο γνωστούς δασκάλους της εποχής του (Αντώνιος Κατήφορος, Βικέντιος Δαμοδός και Ιερεμίας Καββαδίας). Ανώτερες σπουδές στην Πάδοβα (Ιταλία) και συγκεκριμένα αρχαία ελληνική, λατινική και εβραϊκή φιλολογία, Θεολογία, θετικές επιστήμες, ξένες γλώσσες και προπάντων νεότερη φιλοσοφία (Ντεκάρτ, Λόκ, Λάιμπνιτς, Φρειδερίκος Βόλφ).

1737: Χειροτονείται διάκονος.

1742: Επιστρέφει από τις σπουδές του στην Ιταλία και αρχίζει την διδασκαλία σε διάφορα εκπαιδευτικά Ιδρύματα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας: Ιωάννινα (1742-46), Κοζάνη (1746-50), Ιωάννινα (1750-52), Άγιο Όρος - Αθωνιάδα (1753- 59), Κωνσταντινούπολη - Μεγάλη του Γένους Σχολή (1759-61).

1762: Αναχωρεί, απογοητευμένος από τις διώξεις του, για την Βλαχία και από εκεί για την Λειψία.

1772: Μετά από πρόσκληση της τσαρίνας Αικατερίνης Β΄, αναχωρεί από το Βερολίνο, όπου ζούσε, για την Αγία Πετρούπολη.

1776: Χειροτονείται στη Μόσχα Αρχιεπίσκοπος Σλαβινίου και Χερσώνας.

1787: Παραιτείται από Αρχιεπίσκοπος προσφέροντας την θέση στον συμπατριώτη του σοφό Νικηφόρο Θεοτόκη. Επιστρέφει στην Αγία Πετρούπολη, όπου γίνεται μέλος της Αυτοκρατορικής Ακαδημίας και αφιερώνεται ολοκληρωτικά στην μελέτη και την συγγραφή βιβλίων.

1802: Εγκαταβιώνει πλέον στην Λαύρα του Αγίου Αλεξάνδρου (Νιέφσκι), μέχρι το

θάνατό του (1806).

Σχέση με τον Διαφωτισμό

Ο Κερκυραίος σοφός Ευγένιος Βούλγαρης (1716-1806)[1], διακεκριμένος κληρικός της Ορθοδόξου Εκκλησίας, χαρακτηρίζεται ως «μία από τις εξέχουσες μορφές του νεοελληνικού διαφωτισμού στο σύνολό του»[2].

Έχει χαρακτηριστεί «ο πρώτος αναγνωρισμένος ηγέτης του Διαφωτισμού στη Νοτιοανατολική Ευρώπη», αυτός που ενέταξε τον Διαφωτισμό «στον προβληματισμό της ζωής του Ελληνισμού»[3].

Είναι γεγονός ότι ο Βούλγαρης διαπνεόταν από τις «τρεις θεμελιώδεις αρχές του Διαφωτισμού, την ελευθερία της σκέψης, τον ορθολογισμό και την πίστη στη νεώτερη επιστήμη»[4] και για μέν το πρώτο και το τρίτο δομικό στοιχείο της συνειδησεώς του δεν υπάρχει αμφιβολία. Ερωτάται όμως: Ο ορθολογισμός του ταυτίζεται με τη γαλλική *raison*, τη θεοποιημένη λογική δύναμη του ανθρώπου, ή με τον αρχαίο ελληνικό λόγο, που είχε επίγνωση των ορίων του;

Πρέπει εξ αρχής να διευκρινισθεί, ότι τα μεγέθη του Διαφωτισμού, προσαρμοζόμενα στον Βούλγαρη, απαιτούν συνεχή νοηματική αποφόρτιση και αναφόρτιση, για την κατά το δυνατόν ορθότερη κατανόηση και ερμηνεία του. Πόσο δε μάλλον είναι καιρός να αναθεωρηθεί η συνήθης τακτική των αγνοούντων τον χώρο της Ορθοδοξίας, οι οποίοι με τους χαρακτηρισμούς «παραδοσιακός» ή «συντηρητικός» νομίζουν ότι λύνουν εύκολα τα προβλήματα της έρευνας.

(συνεχίζεται)

1. Βλ. Gerhard Podskalsky, Griechische Theologie in der Zeit der Tu.rkenherrschaft (1453-1821), Munchen 1988, σσ. 344-353 (και ελληνική μετάφραση υπό εκτύπωση). Πασχ. Μ. Κιτρομηλίδη. Νεοελληνικός Διαφωτισμός, Αθήνα 1996 (σε πολλά σημεία). Vasilios Makrides, Die religiose Kritik am Kopernikanischen Weltbild in Griechenland zwischen 1794 und 1821, Frankfurt am Main 1995, σσ. 231- 297. Τα έργα αυτά προσφέρουν την πλούσια για τον Βούλγαρη βιβλιογραφία.

2. Π. Κιτρομηλίδης, ο.π., σ. 53.

3. Στο ίδιο, σσ. 54,56.

4. Στο ίδιο, σ. 57.